

INTERMEZZO.

□ Berohant a szinpadról, végig a folyóson döngött alatta a padló. Szikrázó tekintettel, fejét forgatva, kigyóhajlásu testét idegesen ringatva topogott, mint egy nősténypárduc, amikor fészkéből kizavarva nehéz lépésekkel fut ki a tisztásra és áldozatot keres, amin elfojtott dühét kitöltse.

□ Az öltözőben leszakította magáról a kosztümjét. Belemarkolt szénfekete hajzatába és kikapta a beletűzött fürtöket. Hajtűk, diadém, csillogó hajdíszek röpködtek szanaszét. A spanyolfalnál meglapulva állott a komorna, mellette a fehér bobítás és franázia kötényes öltöztetőnő. Ez még ujonc volt a színháznál és nem szokott hozzá az ilyen jelenetekhez. Tágra nyitott szemekkel bámulta Rosthy Illát, az imádott művésznőt. Nem tudta elgondolni mi baja lehet. Az imént még mosolyogva köszönte meg a tomboló közönség tapsát s most szaggatja magáról a drágaságokat, végül ráhajlik a tükrös asztalra, leveri a festékeket, a nyullákat, a csipkéket s aztán zokogva borul formás karjaira.

□ Léni, a komorna gyors mozdulattal visszarántotta az öltöztetőnőt, nehogy felszedje a szőnyegre vert apróságokat. Hallgatást intett és lábujjhegyen kivezette az öltözőből a folyósóra.

□ „Ilyenkor nem szabad hozzányulni semmihez sem“, oktatta az öltöztetőnőt.

□ A szegény asszony lassan magához tért ijedségből. Megnyugodott. Első pillanatban azt hitte ő az oka a primadonna haragja hirtelen kitörésének. Elfajtott hangon kérdezte:

□ „Ilyenkor? Hát ilyen is szokott lenni? Hiszen nagy sikere volt. Nem bántotta senki sem.“

□ Léni legyintett a kezével s adta a vértanút.

□ „Mit tudja maga? Hiszen csak pár hónapja van mellette. Én kiismertem a négy esztendő alatt. Bodizsárné lelkem, nekünk egy hétre befellegzett. Veszekedni, idegeskedni fog mindenkivel. Az igazgató és a rendező csak úgy ismerik már, mint jómagam. Lássá az ügyelő nem is mert érte jönni, pedig még most is tapsolják. Nem tudunk most a kedvére csinálni semmit se. Borraivalókról pedig ne is álmodozzunk. Jöhet a szerkesztő, a gróf, vagy maga Eszterfalvy herceg is. Kidobja az öltözőjéből. Én meg otthon be se jelentem a látogatókat, annyira tisztában vagyok a teendőimmel.“

□ „Dehát miért? Mit jelent ez?“ tudakolta az asszony.

□ „Nem tudom. A színházi orvos egyszer azt mondta rá, hisztéria. Nem értek franciául, de valami csunyat jelenthet, mert a nagysága ki akarta kaparni a szemit. Ugy rá szokott ez jönni. Majd minden fél-esztendőben egyszer. Olyankor elzárja a drága toaletteteket. Egyszerü posztó vagy batiszt ruhácskákat ölt fel, dísztelen kalapot és briliánsok helyett csöppnyi korálfülbevalót, olcsó brost szed magára. A sofför örül neki a legjobban, egy hétig pihen az automobil. Villamoson jár. Képzeld: Rosthy Illa, a híres színészné, aki duskálhat a grófokban és a bankárokbán, villamoson megy a szivutcai palotájába . . .“

□ És úgy tetszett Léninek a képzelt ellentéteknek ez az összetalálkozása, hogy édesdeden nevetett. Bodizsárné rángatta a vállát és megigazgatta őszülő haján a lekiváncozó bóbitát. Nem tudott megbarátkozni a dologgal.

□ „Nincs a világon olyan valami, aminek oka nem volna. Ennek is okának kell lenni. Idősebb vagyok, mint maga, Léni. Nekem elhiheti.“

□ „Hiszen kerestem én már az okát elégszer“, felelte egykedvűen a komorna. De amira kitalálhattam volna, hálaistennek véget ért a hamupipósi játék. A látogatók bebocsáttatást nyertek és megindultak a pezsgősvacsorák, no meg, ami nekem fontosabb: a borraivalók.“

□ Tovább nem folytathatta. Az öltözőből türelmetlenül szólították őket:

□ „Léni! Bodizsárné!“

□ Besiettek. Illa elkészült az öltözködéssel. Csak a bluzát kellett hátul bekapcsolni. Bodizsárnénak remegett a keze, nehogy elhibázza. Majd elmosolyogta magát; olyan furesán nézett ki a művésznő a sima frizurájában, mint egy népiskolai tanítónő. Csak a pápaszeme hiányzott. Léni bezárta az ékszereket és az apróságokat a vaskazettába. A ruhákat a szekrénybe aggatta. Közben lopva pillantásokat vetett urnőjére. Mennyire más volt ilyenkor, kisírt szemmel. Finom vágásu orra is mintha megnyult volna. Az arca is sápadt volt, az alakja megvékonyodott, akárcsak a sovány komikáné szerepére vágyott volna.

□ „Zárd el a tollas kalapomat is. Tedd ki a csipke kendőmet“, parancsolta a komornának. Küld haza az autót és hozass egy konfist.

□ „Püff, neki, gondolta magában Léni, belecseppenünk a Hamupipóke korszakba. Éppen ki akart sietni,

hogy megvigye urnője parancsát a sofförnek, amikor kopogás hallatszott az ajtón.

□ Léni kinézett az ajtón és félve jelentette:

□ „Nádor báró!”

□ „Dobd ki!” vetette oda idegesen Illa.

□ A komorna kisiklott az ajtónyíláson és odasugta a megtöbbször bárnak:

□ „Nyolc-tíz nap mulva már jöhet. Csak most hagyjon békét neki.”

□ Nádor töprengve ment a hátsókijárás felé. Mért éppen nyolc-tíz nap mulva? S mért ideges a művész, mikor se új szerepre nem készül, s nem volt kellemetlensége sem a színháznál, sőt még a szabónőjével se. A diszkrét komorna adós maradt a válasszal. Egyfogatu kocsiért szalajtott a soffört.

□ Hazaérve kiveszekedte magát a házmesterrel és a cselédséggel. Egy csésze teából állott a vacsorája. Alig várta, hogy ágyba kerüljön. Lefekvés előtt elhaladt a tükör mellett.

□ „Istenem, milyen rosszul nézek ki”, sóhajtotta és belefurta magát zizegő selyem ágyneműi közé.

□ Borzasztó boldogtalannak és szerencsétlennak érezte magát. Belesírta nyomorultságát a párnáiba és elaludt. Reggelre kelve szebb volt, mint valaha. Hamiskásan ivelt szemöldöke alól bársonyosan meleg, becsületes tekintetek szűrődtek át a hunyorító, hosszú selymes szempillák közül. Hamvas arcán ott ült az üdeség rózsaja. A járásában is volt valami bakfises, lenge ritmus. A szalon álló tükörben nézette magát. Gyönyörű természetére simuló angol ruhája jobban illet rája, mint a szekrényekben rejlő szövetkincsek. Derüs gyermekded boldogsága csak akkor zavarodott meg néhány pillanatra, amikor a cselédséggel kellett érintkeznie. Mihelyt magára maradt, egyszerű házileánnyá vedlett a parancsoló, idegeskedő urinő. Maga sem tudta mi van vele. Az egyiptomi cigarettéket ingerlőleg kínáló ezüst dobozka fedelét becsapta s leült a hintaszékbe. Máskor kétségtelenül egyértelmű kuplékat dudolt. Most együgyű danákkal szórakoztatta a kanári madarát. Izzó, leányos vágyódás bizsergett át a testén s belevonaglott. Karjait szétártta, mintha valami ismeretlen szellem ölelésére várna és sóhajtva elábrándozott.

□ Léni a látogató urakat elhesegette a várócsarnokból. Okot nem mondott senkinek sem. Egyszerűen: a művész nem fogad. Csak Téboldy szerkesztőt nem lehetett szárazon elereszteni. Odasugta neki, hogy Illa beteg. De nehogy valamiképpen megírja a lapjában. Játszik, csak éppen nem fogadhat.

□ Délután, hosszas mérlegelés után, addig kacérkodott a telefontal, míg eléje ült és felcsengette Kunos Emilt, a hivatalában. A százforintos hivatalnoknak remegett a hangja a boldogságtól. A főváros irigyelt művészője gondol reá és megemlékezésével tünteti ki. Illa szemrehányásokkal illetve. Csunya ember, szégyelhetné magát. A mióta a tisztviselő-estélyen, amelyen Illa jótékony célra énekelt, találkoztak, nem

is jutott az eszébe. Pedig ő szívesen emlékszik a megismerkedés után együtt töltött, vidám éjszakára. Elég rossz, hogy Kunos úr nem vette észre, de kivülről senki sem érdekelte. Ha hibáját jóvá akarja tenni, várja meg ma este előadás után a kis kapunál. Igaz is: semmi virág, de semmi virág.

□ Kunos, a szép barna fiú agyonkefélte atléta termetére feszülő zakkóját és tükrösre fényesítette a lakcipőjét. Kis bajuszkáját kackiásan megigazgatta. Végre is nem utolsó dolog, hogy az ünnepezt diva szerelmes beléje. Bele, a kishivatalnokba az, akinek milliomosok csapják a szelet. Hónap közepe volt s minden vagyona egy husz és egy tíz koronás papírpénz volt. A mai estét pénzügyi művelet nélkül gondolta megszüthetőnek.

□ Színház után együtt andalogtak a rosszul világított zezzugos utcákon át. Kunos, mint szerelmes gimnazista esetlenkedett körülötte. Illa valami naiv eredetiséget talált a fiatalember esetlenségében. Szellemtelen bolondságokat beszéltek össze-vissza, nevettek, vihogtak. A művész áradó szívvel karolt bele, boldogan, mint egy első szerelemmel eltelt varrólányka. Hirtelen eszükbe jutott, hogy éhesek. Illa a Makkhetes kocsmát ajánlotta, azt a kültelki kocsmát, amelyet sovínisztikus alapon vezetett a gazdája. Ahol spriccer helyett fröccsöt szolgáltak fel, az emmenthali sajtot emmavölgynék nevezték és a borjusniclit szelet természetben jelige alatt nyújtotta át a borostás állu pincér.

□ A girbe-görbe kövezetű, lúgszagu kocsmaudvarnak futókás zugába bujtak a vegyes publikum pillantásai elől. Pedig nem sokat törődtek velük. Kereskedősegédet és árusítókisasszonyt sejtettek a szerelmes pillantásokat váltó és jóízűen falatozó fiatal párban. A piros bor, amit egyszerű vacsorájuk után ittak, még fényesebbé hevítette egymásba tapadó tekintetüket. Arcukat kiverte a szerelem láza.

□ Éjjél után egymáshoz simulva tapodták a Rottenbiller-utcát. Kunos nem érzett, nem tudott semmit, csak hogy jobbján egy túlvilági lény tapad hozzá, akinek őt érintő husán keresztül érezte annak szive dobbanását. Már nem gondolt rá, hogy a pesti nők egyik legelsője karolt beléje. Csak a nőt érezte, aki szótlanul hajtotta vállára a fejét. S amint menetközben meg-megrázkódott a feje, hajzatának egy-egy fürtje bizsergetőleg csiklandozta meg atléta nyakát. Illa égő pillantásokkal mélyedt el benne és jólesően rázkódott össze, amint a fiatalember jobbkarjának izomjátékát érezte a derekán. Kunosnak fejébe szálott a vér és mőhon megcsókolta. A lány nem dobta el, hanem szívtá az ajakát. Csókolózva bandukoltak a Baross-térig, odaérkezve hirtelen szétrebbentek. Kunos bután nézette Illát. Valamit akart kérdezni, de nem merte. Félt, hogy akkor mindennek vége lesz. A lány pedig várni látszott valamire. A fiú végre ravaszkodva megszólalt.

□ „Intek egy konflisnak”.

□ „Minek?“ — kérdezte pityókosan, álmosan bólingatva Illa.

□ „Hogy hazakisérhesselek,“ — dadogta Kunos.

□ Illa a szeme közzé nézett. Tekintete csupa kérdés, tanakodás és vágyódásként szegződött rája.

□ „Tudsz hallgatni?“ — kérdezte fenyegető határozottsággal. Egész este csak most jutott először eszébe, hogy ő: diva.

□ Kunos elérte. Ajtatos arcot vágott.

□ „Esküszöm!“ — és kezét a szívére tette.

□ Illa nagyot kacagott a konikus jeleneten és a napernyőjével intett egy arra cammogó egyfogatúnak. Beültek.

□ „Hozzád!“ — sugta reszketve a lány és Kunos vibráló hangon sugta meg lakása címét a kocsisnak, mintha ő szégyelné magát Illa elől.

□ Kilenc napon keresztül szürcsölték a boldog szerelmet. A tizedik estén Bodizsárné boldogan szaladt Léni elé, aki a színpadon hagyott csipkegallér után ment.

□ „A nagysága már dudorászva öltözködik a második felvonásra. Vége a melankóliának.“

□ „Hál' Istennek!“ — hagyta rá a komorna, — legfőbb ideje volt.“

□ Teljesen bebizonyosodott az öltöztető tapasztalatának igazságáról. A művésznő hazatelefonoztatott az autóért és az estélyi ruhájáért. Azután pereszlényi Pick, a bankár sem jelentkezett hiába. Léninek szabad volt bebocsátani a látogatót. Illa ismét a régi volt.

□ Kunos idegesen járkált fel s alá a kijárával szemközt lévő utcason. A színház lassanként kiürült. Az épület elsötétedett. Már csak elvétve szállingóztak ki az emberek. Illa még mindig nem jött. Nevetést hallott. Ismerősen csengett fülébe a kacaj. Az autó megberzengett, elrobogott, aztán ott állt egyedül, bambán, megcsalódva.

□ Kunos álmatlanul vergődött ágyában. Nem érte fel ésszel, hogy az, aki tegnap még szerelmet esküdött és egész lelkét lehelte bele egy-egy csókba, ma már idegen férfival vágtszon tova a prüszkölő gépkocsin. Hiúsága és férfiúi önérzete magyarázatot és elégtételt követelt. Másnap délben — tudta mikor végződtek a próbák — bejelentette magát a művésznő lakásán.

□ „Kunos . . . Kunos? — gondolkozott Illa. Nem ismerem. Mondd meg neki Léni, nem vagyok abban a helyzetben, hogy fogadhassam.

Megtántorgott, amikor átvette az izenetet. A fejébe vágta a kalapját és elrohant szíljajon, mintha ostorral kergetnék. Még egy utolsó kísérletet tett a közeledésre. Nyolc oldalas levélbe sirta bele fájdalmát és a vágyódást. A válasz nem késett soká.

□ „Igazán nem tartoznék válasszal . . . — édes barátom — irta a művésznő, sem magyarázattal. De, sajnálom magát, azért világosítom fel. Ne haragudjék rám. Nekem időnként különös rohamom jön. Valami különös vágy, tiszta, igaz, őszinte szerelem után. Hogy néha az is szeressen engem, akit én akarok, minden érdek nélkül. Nemcsak azok a gazdagok, akiket nem szeretek, de akikre szükségem van s akiknek a szemében én egy elérhetési skála vagyok. Maga engem egy időre boldoggá tett. S érje be ezzel. Most, miután eleget tettem a szívemnek, vissza kellett térnem fényüzést és pompát vágyó lelkemhez, az igazihoz. Ami volt, szép volt. Kár, hogy elmúlt. De nekem nem szabad rá emlékezmem, különben nem lehetnék az, aki és ami vagyok s amivé önmagam letiportatása árán lettem. Értsen meg, ha tud s ha akar. Ha nem, úgy gondoljon esküjére és hallgasson . . .“

□ Kunos atléta termete megrázkódott, összegörnyedt. Hallgatott és sirt.

FALK RICHÁRD.

Zártkapujú várak.

Az én lelkem csukódjék be örökre,
Mint zártkapujú, öreg várromok
S földjön be zöld moha.

Jöhetnek aztán kapumra zörögve
Bűvös kulcsokkal édes mosolyok,
Nem nyílok meg soha.

Bent járni fognak sóhajtvá, hörögve,
Megölt szerelmek, halott bánatok
S bús emlékek hada.

De a lelkem becsukódik örökre,
Mint zártkapujú, öreg várromok
És nem nyílik meg senkinek soha . . .

Komlós Aladár.